

33.: »Infideles quidem contra Dei voluntatem faciunt, cum eius Evangelio non credunt;... experturi in suppliciis potestatem eius, cuius in donis misericordiam contempserunt."

γ) *Deus non deserit nisi deseratur.* De Nat. et grat. c. 26: »Deus, enim... iustificat impium, ... et ad perfectam vitam iustitiamque perduxerit, non deserit, si non deseratur ut pie, iusteque vivatur. Sicut enim oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adiutus non potest cernere; sic et homo etiam perfectissime iustificatus, nisi aeterna luce iustitiae divinitus adiuvetur (sermo est ergo de gratia actuali, quae iustificato confertur eaque Deus non deserit nisi deseratur), recte non potest vivere. Sanat ergo Deus non solum ut deleat quod peccavimus, sed ut praestet etiam ne peccemus."

δ) *Ut non adiuventur homines gratia Dei, in ipsis causa est, non in Deo.* De pecc. merit. et remiss. L. II. c. 17. »Ut innotescat quod latebat et suave fiat quod non delectabat, gratiae Dei est, quae hominum adiuvat voluntates: *qua ut non adiuventur, in ipsis itidem causa est, non in Deo.*" In quae verba Augustini haec ait Fulgentius ad Monimum, L. I. c. 28: »In istis s. Augustini dictis attende quaeso, mi carissime, primum quia ut homines non adiuventur a Deo, in ipsis causa esse dicitur, non in Deo."

ε) *In potestate est iusti, qui non perseverat, persecerare.* De Corrept. et grat. c. 7. »Dici potest: homo in eo quod audieras et teneras, in eo perseverares, si velles."

ς) *Dei esse vocare et suadere, consentire vero vel dissentire vocationi esse voluntatis humanae.* De Spir. et lit. c. 34. haec habet: »Visorum suasionibus agit Deus ut velimus... his ergo modis quando Deus agit cum anima rationali ut ei credat (neque enim credere potest quodlibet libero arbitrio, si nulla sit suasio vel vocatio cui credat), profecto et ipsum velle credere Deus operatur in homine: consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire propriae voluntatis est. Quod non solum non infirmat quod dictum est: *quid enim habes quod non accepisti?* verum etiam confirmat. Accipere quippe et habere anima non potest dona, de quibus hoc audit, nisi consentiendo ac per hoc, quid habeat et quid accipiat Dei est; accipere autem et habere utique accipientis et habentis est." Ubi vides accipere dona Dei esse consentire Deo vocanti per

gratiam suam donumque quod accipitur esse ipsum actum bonum.

ξ) *Deus neminem damnat iniquo iudicio quamvis occulto:* nam mala voluntas praecessit quae meruit poenam. Respondens Augustinus iis, qui obiciebant aliquos a Deo excaecari et obdurari, ait »etiam hoc eorum voluntatem meruisse respondeo. Sic enim excaecat sic obdurat Deus deserendo non adiuvando (h. e. negato adiutorio efficaci): quod oculo iudicio facere potest, iniquo non potest." Tract. LIII. in Ioan. n. 6. Haec est ratio cur iudicium Dei in deserendis quibusdam peccatoribus sit iustum, quia nempe eorum voluntas id meruit: si meruit id, poterat ergo bene agere quamvis non egerit; at certe non potuisset gratia Dei destituta, iuxta Augustinum: ergo.

η) Distinguenda est *vocatio Dei*, quam consensus hominis non sequitur et *vocatio*, quam consensus hominis sequitur, quae vocatio est effectrix bonae voluntatis, quam vocationem Augustinus speciali nomine *miseriordiam* appellat. Ideo duplex distinguenda est gratia, *congrua* nempe et *minus congrua*, cui deest consensus liberae voluntatis. Item distinguenda duplex *suasio*, altera, qua ita alicui suadet ut persuadeatur; altera, qua suadet ita ut tamen non persuadeatur. Sane De Spir. et lit. c. 34. Augustinus ait »Iam si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur ut persuadeatur, illi autem non ita; duo sola occurrunt interim, quae respondere mihi placeat: *o altitudo divitiarum et numquid iniquitas apud Deum?*" In libro autem I ad Simplic. q. II. n. 13: »Verum est ergo: *multi vocati, pauci electi.* Illi enim electi, qui congruenter vocati (al. qui congruebant vocationi): illi autem, qui non congruebant neque contemperabantur vocationi, *non electi; quia non secuti, quamvis vocati.* Item verum est: non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei; quia etiamsi multos *vocat*, eorum tamen *miseretur*, quos ita vocat, quomodo eis vocari aptum est ut sequantur. Falsum est autem si quis dicat: igitur non miserentis Dei, sed volentis atque currentis est hominis; quia nullius Deus frustra miseretur: cuius autem miseretur, sic eum vocat, quomodo se it ei congruere ut vocantem non respuat." Distinguit ergo Augustinus *vocationem* et *miseriordiam*, *suasionem simplicem* et *persuasionem*: Deus omnibus *suadet*, quod sine gratia actuali fieri nequit,

Deus omnes *vocat*: *persuadet* autem eos vel *miseretur* eorum, quos congruenter *vocat*, qui et *electi* sunt. Qui autem *vocantur* et tamen *electi* non sunt, ideo non *eligantur* quia non sunt *secuti* vocationem. Vocatio ergo *congrua* supponit et includit liberum consensum voluntatis vocationem sequentis, quo consensu deficiente, vocatio *congrua* non est. Praeter gratiam ergo, qua Deus electorum actu *miseretur*, est gratia quoque, quam plures non sequuntur, ex quo fit ut actu Deus eorum non *miseretur*, quae est gratia *minus congrua*. Perpende haec omnia doctrinae capita desumpta esse ex libris, quos scripsit Augustinus vel cognita iam haeresi pelagiana vel postquam Deus illi revelaverit, quid in quaestione de initio fidei tenendum esset, quod ei contigit cum scriberet libros ad Simplicianum (De Praed. SS. c. 4.).

XI. Jansenius, ne cum ipsa evidentiâ pugnaret, gratiam aliquam concedit praeter efficacem, gratiam, cui voluntas resistit, illud nimirum non agens ad quod ab ea movetur. Verum haec gratia non est gratia sufficiens ad deliberate volendum et faciendum id quod inspirat, sed est tantum lenis velut aurae tenuis afflatus complacentiam quandam voluntatis tenuissimam impetrans, qua celerrime et quasi furtim voluntatem post se rapit (De Gratia Christi L. II, c. 27.). Atqui absurdissime dicitur voluntas resistere gratiae, cum voluntas et facit illud totum, ad quod gratia eam trahit et non facit illud, ad quod gratia non impellit. Quis enim resistit illi, cui tantum cedit quantum ab eo trahitur et solum in eo non sequitur, in quo non trahitur? Porro haec gratia sufficiens ad complacentiam tenuissimam furtim obtinendam, insufficientis ad voluntatem et actionem deliberatam, ad illam non ad hanc trahit voluntatem: illam vero semper obtinet; nunquam ergo gratiae Dei resistitur iuxta Jansenii doctrinam.

THESIS XLVIII.

Ut gratiae pure sufficientis doctrina catholica impugnetur, frustra obicitur 1) quod Augustinus aliam gratiam non agnoverit nisi efficacem sive praeter hanc non agnoverit nisi naturalem possibilitatem pelagianam, quod docuerit gratiam Dei a nullo duro corde respui negaveritque gratiam Dei omnibus dari, 2) quod idem censuerit frequentem gratiam deesse, qua tentationes superari ac praecepta servari possint. Frustra obicitur quoque 3) doceri nos ab Ecclesia petere a Deo non solum potestatem, sed actum bonum, 4) gratiam esse, quae discernit, 5) bene operantibus conferri beneficium quod non operantibus non confertur ac tandem 6) monstri similem esse eam gratiam, quae nunquam aliquid facit.

I. Aiunt ergo Augustinum non aliam agnoscere gratiam quam efficacem h. e. eam, quae consensum voluntatis obtineat seu cum effectu coniuncta sit. Id quidem non demonstraretur per se ex eo tantum, quod de hac sola Augustinus loquitur; nam haec duo simul componi possunt, nempe quod ex duabus rebus de una quidem tantum fiat sermo et alia tamen non intelligatur exclusa sive fieri potest quod sermo de priori non sit exclusivus. Verum si habeatur ratio controversiae pelagianae, in qua universim agebatur de necessitate gratiae prout est principium gratuitum bonae voluntatis et actionis et de insufficientia naturae ad opera salutaria et praeterea consideretur plurimos in hac quaestione conscripsisse libros Augustinum omniumque consensu teneri, quod gratia, quam Ecclesia necessariam praedicat, fuerit ab Augustino defensa; impossibile apparet penes Augustinum mentionem non occurrere gratiae alterius praeter efficacem, si haec altera ex revelationis auctoritate tenenda est.

II. Itaque haec breviter ex ordine statuimus. 1) Concedimus non infrequenter Augustinum, cum de gratia disputat, eam prae oculis habere, quae dicitur efficax vel congrua. Sane ea est, de qua disserit cum disputat de *Praedestinatione Sanctorum*, quae ab ipso definitur *praescientia et praeparatio beneficiorum, quibus certissime liberantur quaecumque liberantur*; nam huiusmodi beneficia vel gratiae, quibus certissime liberantur

quicumque liberantur, sunt certe gratiae efficaces. Quare hanc gratiam dicit a nullo duro corde respui. c. 8. Item gratiam efficacem Augustinus prae oculis habet cum de dono Perseverantiae disputat, quod donum non habet qui non perseverat. Rursus ad gratiam efficacem respicit cum coarctat sensum verborum Pauli: *Deus vult omnes homines salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire.* Gratiam quoque efficacem forte significat (vide quae dicemus inferius) cum epist. ad Vitalem CCXVII. c. 5. inter dogmata certo tenenda de gratia, hoc quinto loco ponit: *gratiam Dei non omnibus dari.* Quod et Episcopi Africani in Sardinia exules faciunt epistola ad Ioannem et Venerium, etc. docentes c. 9. quod »de gratia Dei non digne sentit quisquis eam putat omnibus hominibus dari; cum non solum non omnium sit fides, sed adhuc nonnullae gentes inveniantur, ad quas fidei praedicatio non pervenit." Tandem gratiam efficacem considerat Augustinus sive cum in lib. De Corrept. et Grat. disputat de adiutorio quo sive generatim cum de ea gratia disserit, quae, datur *electis, vocatis secundum propositum, filii promissionis* (cf. De Gratia Christi. c. 13. seq. De praedest. SS. c. 6. De Persever. c. 9. etc.)

III. B) Verum negandum est Augustinum amplitudinem gratiae Christi coarctasse ad solas gratias efficaces. Etenim 1) frequenter quoque loquitur disserte de gratia prout est sufficiens, de gratia nempe conferente vires voluntati, quae effectu caret solum ob culpam hominis; 2) loquitur quoque de gratia prout est genus indifferens ad pure sufficientem et efficacem; 3) gratiam sufficientem tum etiam adsignificat, cum de gratia loquitur efficaci.

a) Sane ad demonstrandum primum satis esse debent testimonia allata in praeced. Thesi, quae ex operibus Augustini desumpta sunt scriptis in causa pelagiana quaeque non sunt certe omnia testimonia quae afferri possent.

β) Alterum paulo fufius probandum est; res est enim non minimi momenti, a Bolgeni in suo Tract. inedito De Gratia rite explicata, sed non ab omnibus animadversa satis. Huc facit primo quod explicavimus in Th. XLIV. p. 1^a, de vi harum formularum: *gratia quae dat actum bonum, quae facit ut faciamus.* Praeterea mentio gratiae apud Augustinum frequenter occurrit sub hoc respectu potestatis collatae ad agen-

dum, quin determinate concipiatur existentia actus salutaris. De Nat. et Grat. c. 26. Sanat Deus non solum ut deleat quod peccavimus, sed *ut praestet etiam ne peccemus.*" De Gestis Pelagii c. 10. »Hanc gratiam, quam in Catholica Ecclesia notissimam noverant, Episcopi crediderunt Pelagium confiteri, cum audirent eum dicere; hominem a peccato conversum proprio labore et Dei gratia posse esse sine peccato." Ibid. c. 14. »Gratia, quae in Christi Ecclesia praedicatur, subministratione Spiritus S. datur *ut ad nostros singulos actus adiuvemur.*" Serm. CLXXVI. n. 5. Ut implorares excitavit cor tuum et *posse implorare donavit tibi:* Deus est enim, inquit, qui operatur in vobis velle et operari, quia *ut haberes bonam voluntatem illius vocatio praecessit.*" Cont. duas epist. pelagg. L. IV. c. 5. »Inspiratio dilectionis, *ut cognita sancto amore faciamus, quae proprie gratia est.*" In Psal. CXVIII. Serm. XXII. n. 7. Haec est illa suavitas, quam Dominus dat *ut terra nostra det fructum suum, ut bonum vere bene idest non mali carnalis formidine sed boni spiritualis delectatione faciamus.*" Oper. imperf. L. II. c. 165. »Iustificat impium Deus non solum dimittendo quae mala fecit, sed etiam donando caritatem *ut declinet a malo et faciat bonum* per Spiritum Sanctum, cuius subministrationem iugem posebat Apostolus eis, quibus dicebat: oramus ad Deum, ne quid faciatis mali." De Grat. et lib. arb. c. 4. »Gratia Dei, *sine qua nihil boni agere possumus.*" Porro his formulis non representatur gratia, quae sit historice coniuncta cum effectu, sed quae potestatem et vires det ad effectum: ergo gratia ab Augustino exhibetur sub notione generica indifferenti ad pure sufficientem vel efficacem. Similia autem Augustini testimonia non infrequenter occurrunt; quae proinde eodem modo explicanda erunt.

γ) Restat demonstrandum tertium, nimirum gratiam sufficientem adsignificari ab Augustino tum quoque, cum de gratia efficaci loquitur. Gratia enim sufficiens adsignificatur, si, cum gratia efficiens actum representatur, significetur eidem gratiae posse resisti eamque idcirco manere posse in statu purae sufficientiae. Iam vero De Praed. SS. c. 5. ait: »Ubi dicitur: *quid habes quod non accepisti?* quisquis audet dicere: habeo ex me ipso fidem, non ergo accepi, profecto contradicit huic apertissimae veritati: non quia credere vel non credere non

est in arbitrio voluntatis humanae, sed *in electis* praeperatur voluntas a Domino." Heic exhibetur gratia electorum, ii autem sunt qui consentiunt vocationi, qui congrue vocantur ut consentiant, h. e. quorum voluntas praeperatur (praeparatione congrua) a Domino: cum vero dicitur quod in arbitrio est voluntatis humanae credere vel non credere, significatur quod electus, qui consentit, poterat dissentire; ideoque poterat ea praeformatio voluntatis esse sine effectu. Item de Gratia Christi c. 13: »Sic docet Deus eos qui secundum propositum vocati sunt, simul donans et quid agant scire et quod sciunt agere." Sermo est de gratia, quae datur vocatis secundum propositum; hi autem sunt in quibus gratia est efficax. De hoc autem docendi modo subdit. c. seq. »De isto docendi modo etiam Dominus ait: *omnis qui audivit a Patre et didicit, venit ad me*. Qui ergo non venerit, non de illo recte dicitur: *audivit quidem et didicit sibi esse veniendum, sed facere non vult quod didicit*. Prorsus non recte dicitur de isto docendi modo, quo per gratiam docet Deus. Si enim, sicut Veritas loquitur, *omnis qui didicit, venit*; quisquis non venit, profecto non didicit." Perpende heic non dici tantum *qui audit sed qui audit et discit*; sermo est nimirum de ea gratia, qua non solum suadetur, sed et persuadetur. (cf. verba Augustini in Th. praeced. sub. lit. ζ.) Sequitur: »quis autem non videat et venire quemquam et non venire arbitrio voluntatis? Sed hoc arbitrium potest esse solum, si non venit: non autem potest nisi adiutum esse, si venit et sic adiutum ut non solum quid faciendum sit sciat, sed quod scierit etiam faciat. Ac per hoc quando Deus docet non per legis literam, sed per Spiritus gratiam, ita docet, ut quod quisque didicerit, non tantum cognoscendo videat, sed etiam volendo appetat agendoque perficiat." Itaque qui venit, venit adiutus et sine hoc adiutorio non poterat venire: qui autem adiutus venit, poterat non venire; quia venit arbitrio voluntatis. Nexus autem necessarius esse dicitur inter *discere et venire: qui didicit, venit: qui non venit, non didicit*: atqui auctore Augustino, venit libere, ergo et libere didicit: secus enim necessario veniret. Scilicet *discere* est consensus praebere verbo audito, qui consensus ope gratiae Dei fit, sed libere fit. »Discero, ait s. Thomas 1^a. 2^a. q. CXIII. a. 3., non est sine motu liberi arbitrii; addiscens enim con-

sentit docenti." Distinguuntur proinde tum *discere* tum *volendo appetere et agendo perficere*, quae sunt ipsum *venire*, sicut primus actus liber a sequentibus. Ergo haec gratia effectum non obtinet citra consensum voluntatis liberum. Poterat igitur sine effectu esse h. e. manere pure sufficientis: ergo.

Quocirca haec declaratio; *credere quemquam vel non credere, venire vel non venire arbitrio voluntatis*; intelligenda est ex mente Augustini ubicumque de effectu gratiae sive de gratia efficaci disserit, secundum id quod disserte docuit de Spirit. et lit. cc. 33. et 34: ergo ubique vel explicitè vel implicitè cum de gratia efficaci loquitur, gratiam sufficientem adsignificat.

IV. Si quaeratur cur Augustinus gratiam frequenter exhibeat sub ratione auxilii efficacis, non una ratio afferri potest. Primo quidem, quia familiare est Augustino, cum plures veluti species sub uno genere continentur, in eam speciem intendere aciem mentis, quae praestantissima est eamque appellatione generis antonomastice significare. Cf. quae habet Faure in nota ad c. 1^m. et 2^m. Enchiridii, quae istud idem quoque efficiunt, quod dicimus. Deinde ratio ea esse potuit, quae ipsum coegit circumscribere interpretationem textus Paulini: *qui vult omnes homines salvos fieri* etc. Tertio advertendum est quod quaestio pelagiana de necessitate gratiae ita poterat quoque proponi: *fides, bona voluntas, bona actio et generatim actus quilibet bonus et salutaris suntne donum Dei gratuitum ex viribus per gratiam collatis, an sunt ex viribus naturae quae a Deo est?* porro si ita proponatur, quaestio reapse instituitur de ipsis actibus bonis, qui fiunt et gratia, quae assertur necessaria, est ea, quae cum effectu coniungitur. Iam vero videtur frequenter Augustinus quaestionem de gratia hoc modo spectare, sicut certe spectat in libris de Praedest. SS. et de Dono perseverantiae. Tandem accurate et subtiliter considerandum est gratiam pelagianam ita proponi consuevisse ut diceretur *gratia, quae dat posse, vel gratia, qua possibilitas adiucatur*: vidimus quo quidem sensu id diceretur, qui est prorsus alius a notione gratiae sufficientis (Th. XLIV. p. 1.): attamen quia et oportet modum loquendi haeticorum devitare, ne occasio erroris vel suspitionis erroris detur; hinc factum esse arbitramur ut Augustinus ab ea formula ambigua abhorrens satius duceret eam gratiam potissimum praedicare,

quae actiosa nedum est sed et reapse efficit atque hanc opponere gratiae pelagianae, quippe quae ab ista maxime distat.

V. Porro cum de hac gratia loquitur Augustinus, qua Deus ita vocat hominem ut hic vocantem sequatur, iure dicit eam a nullo duro corde respici: »quod enim dicat modum, quo ei persuaderetur ut crederet, etiam Omnipotenti defuisse?" (Ad Simplic. L. I. q. II. n. 14.).

Rursus de Christi gratia loquens Augustinus epist. 217. ad Vitalem c. 5. negat eam omnibus dari. Cum eo consentiant Patres Africani in Sardinia exules epist. Synod. c. 9. Videtur id prima specie prorsus alienum a doctrina catholica; verum si scopus polemicus et ratio loquendi Patrum spectetur, nulla erit difficultas. Scopus polemicus fuit ut se opponerent Pelagianis, qui dicebant, tum gratiam Dei omnibus dari, eo quod omnibus datum sit cum natura liberum arbitrium et lex, tum si qui sunt qui non credant, non bene agant, id non repetendum ex defectu gratiae, quae omnibus datur (naturae nempe liberique arbitrii ac legis), sed ex sola libera uniuscuiusque electione. Hoc erat virus, quod latebat in ea sententia: *gratia Dei omnibus datur*, ut nimirum gratuitas gratiae ac necessitas supernaturalis doni negaretur. Catholici proinde docentes gratiam Dei non esse naturam aut liberum arbitrium aut legem, sed donum interius gratuitum, superadditum naturae, cuius primus effectus in parvulis est ipsos iustificare, in adultis ipsos vocare ad fidem et advertentes hanc gratiam non omnibus parvulis dari nec omnibus adultis proximam vocationem ad fidem, quae ordinarie coniuncta est cum praedicatione Evangelii, cum non tenerentur autem alias gratias praevertentes hanc vocationem credere esse supernaturales (nam reapse naturales esse possunt intrinsece, per quas tamen se disponat homo negative ad fidem cf. Th. XXXIV. et Parergon pag. 254.) ideoque pressiore sensu gratias; ipsum factum affirmant: gratiam Dei, gratiam iustificationis, gratiam fidei non cunctis dari, qua quidem affirmatione illud adstruebant gratiam Dei non esse naturam aut liberum arbitrium aut naturalem legem, quae cunctis sunt data et gratiam Dei gratis dari. Cf. verba citate episc. afric. Afirmatio autem pelagiana gratiam Dei omnibus dari, accepta sensu suorum auctorum, erat prorsus haeretica: quid ergo mirum quod rejecta fuerit?

VI. Haec omnia si teneantur, evidens erit falsum esse prorsus quod aiunt ianseniani, nonnisi gratiam efficacem praedicari ab Augustino ac praeter eam non agnoscere ipsum nisi possibilitatem pelagianam.

Quocirca discutienda est adhuc iuxta praedicta difficultas quorundam testimoniorum, ex quibus videtur Augustinus nihil collocasse medium inter gratiam cum effectu coniunctam et possibilitatem pelagianam. Sane post verba superius recitata ex lib. De Gratia Christi, c. 14. ait »Isto divino docendi modo etiam ipsa voluntas et ipsa operatio, *non sola volendi et operandi naturalis possibilitas adiucatur*. Si enim solum posse nostrum hac gratia iuvaretur, ita diceret Dominus: omnis qui audivit a Patre et didicit, potest venire ad me: non autem ita dixit etc. Rursus de Praed. SS. c. 5: »Posse habere fidem, sicut posse habere caritatem, naturae est hominum: habere autem fidem, quemadmodum habere caritatem, gratiae est fidelium *Ille itaque natura, in qua nobis data est possibilitas habendi fidem*, non discernit ab homine hominem: ipsa vero fides discernit ab infideli fidelem." Et post pauca cum dixisset: *in electis praeparari voluntatem a Domino*, subdit paulo post: *aliis praeparari, aliis non praeparari voluntatem a Domino*; eorum ergo, qui electi non sunt, non praeparatur voluntas a Domino: qui ergo male agunt, carent gratia, quae sufficiens vere sit; per eam enim praeparatur voluntas ad bonum.

Iam vero ad primum quod spectat, dicitur gratia non iuvare solum *possibilitatem naturalem* h. e. non ita iuvare hominem, ut potestas naturalis liberi arbitrii, etsi adminiculis variis cognitionis adiuta, solis suis tamen naturalibus viribus tandem agat ut oportet. Hoc est Augustino demonstrandum. Probatum autem, quia gratia Christi efficit bonam voluntatem bonamque actionem, scilicet principium est superadditam naturae, a quo bona voluntas et bona actio procedit. Porro ut haec demonstratio valeat, non est necesse ut ea gratia semper fiat opus, sed ut per eam eamque solam fiat cum fit seu fieri possit. Id est ergo quod heic intendit Augustinus. Quocirca Augustinus nihil statuit medium inter possibilitatem naturalem et gratiam qua fit opus, quatenus est gratia, qua potest fieri opus: *con.* quatenus est gratia qua reapse fit opus, *neg.* cf. heic n. III. β.

Quoad secundum: Massilienses volebant esse a natura initium fidei naturaeque merito fieri discretionem fidelium ab infidelibus. Hoc Augustinus impugnat, qui ideo docet, non potestate naturae (nos dicimus potentiam obedientialem) quae communis est, sed fide discerni fideles ab infidelibus, fidem autem esse Dei donum. Haec autem rursus ut vera sint, non est opus, ut gratia, qua datur fides, sit semper cum ipsa fide coniuncta; sed opus est tantum ut per gratiam naturae indebitam detur fides, ideoque gratuita sit fides; id est enim quod Augustinus haec intendit. Quare nihil ponitur medium inter potestatem naturae et gratiam fidei prout ea est gratia qua fides a Deo datur; *conc.* prout est gratia, qua accipitur fides, h. e. gratia cum ipsa fide coniuncta; *neg.*

Ad tertium liquet praeparationem, qua aliquibus praeparatur voluntas, esse haec eam praeparationem, qua ita quis vocatur, ut vocantem sequatur, ita suadetur ut persuadeatur: esse autem aliam vocationem et suasionem, a qua homo dissentiat, docet ipse Augustinus, ut patet ex superius allatis: ergo nihil ex hoc testimonio extundi potest.

At restat illud ex eodem libro de Gratia Christi c. 47. »Si consenserint nobis non solum possibilitatem in homine, etiamsi nec velit nec agat bene, sed ipsam quoque voluntatem et actionem idest ut bene velimus et agamus bene, quae non sunt in homine nisi cum bene vult et bene agit; si ut dixi, consenserint etiam ipsam voluntatem et actionem divinitus adiuvari, ut sine illo adiutorio nihil bene velimus et agamus... nihil de adiutorio gratiae, quantum arbitrator, inter nos controversiae relinquatur.» Ubi perpenditur duo ab Augustino distingui adiutoria, adiutorium possibilitatis quae tunc etiam est cum non agit homo bene, adiutorium voluntatis et actionis, ut bene velimus et agamus. Atqui hoc alterum adiutorium ut bene velimus et agamus dicitur non esse in homine nisi cum bene vult et agit; cum ergo non bene vult et agit, adest tantum adiutorium possibilitatis, quod esse adiutorium possibilitatis pelagianae ex tota serie disputationis eo in libro satis patet: ergo.

Respondeo negando minorem, vel claritatis gratia distinguendo. Affirmat Augustinus non nisi cum homo bene vult et agit esse in ipso adiutorium ut bene velit et agat, *neg.* affirmat

non nisi cum bene vult aut agit esse in homine bonam voluntatem et actionem, *conc.* Id grammaticè constat; non enim dicit: *quod non est... sed quae non sunt.*

Ita distinguo consequens. Ergo cum non est bona voluntas et actio, deest terminus qui intenditur a gratia quique exprimitur iis verbis: ut bene velimus et agamus, *conc.* deest adiutorium ut bene velimus et agamus, vires nempe ad id suppeditans ideoque adest tantum possibilitas pelagiana, *neg.* Pari autem ratione expediens similia, quae obici possint.

VII. Aiunt Ianseniani Augustinum non raro pro certo habere quod in tentatione positus gratia desit. Scilicet id Augustinus docet, quod omnes plus minus experiuntur. Nempe cum tentatione vehementi urgentur homines, experiuntur non statim se habere vires ad illam frauditus conterendam, habere se tamen vires resistendi pro praesenti instanti et habere vires orandi ad impetrandum auxilium, quo penitus liberentur ab ea molestia, quod certe assequuntur, si ut possunt, pergunt orare et sic resistere. Id porro est habere etiam ab initio gratiam sufficientem. Rationemque reddit Augustinus cur Deus statim ab initio non conferat gratiam, quae prorsus hostis conteratur seu cur non subito liberet a tentatione, nempe ut agnoscat et sentiat homo infirmitatem suam et ita in humilitate solidetur. In Psalm. CVI. n. 5. »Secunda tentatio est difficultas in bene operando. Exclamat ad Dominum (en oratio et potestas orandi), liberat Dominus de necessitatibus, rumpit vincula difficultatis... Potuit hoc Dominus sine difficultate (quam scilicet homo in tentatione positus experitur) praestare: sed si hoc sine difficultate haberemus, largitorem huius boni non agnosceremus. Si enim primitus cum vellet, posset et non sentiret adversum se obnites cupidades nec vinculis suis gravata anima collideretur, suis viribus tribueret quod se posse sentire.»

VIII. Ut autem hac in re doctrina Augustini plenius declararetur, considerandum est duplicem penes Augustinum distinguere gratiam, alteram proximam, quae est potestas completa implendi legem, alteram remotam, initialem, quae sit potestas aut gratia proxima quaerendi et petendi. Porro gratia posterior dicitur ab ipso *aliquid dilectionis, gratia aliquantula*: gratia vero proxima dicitur ab eodem simpliciter *gratia, gratia adiuvens, adiutorium.*

Sane consideretur primum quod Augustinus frequenter supponit, tum gratiam deesse homini, qua tentatio superetur, tum hominem eundem orare Deum pro gratiae huius consecutione. Ita in Psalm. LXX. serm. 1. n. 6. »Ego qui de captivitate volo liberari per gratiam tuam, clamo ad te. Libera me de manu peccatoris, de potestate eius, ne cum saevit, adducat ad consensionem, ne cum insidiatur, persuadeat iniquitatem." (Cf. Serm. CLXV. nn. 1. 2. in Psalm. CXVIII. Serm. X. n. 5. et in Psalm. CVI. n. 4.). Habes ergo duplicem indicatam gratiam, alteram, quae desideratur, ut non consentiamus suggestionibus inimici, ut faciamus quaeque proinde adhuc deest, alteram, qua oramus, qua petimus; neque enim sine gratia orare utiliter possumus, auctore Augustino; quae gratia iam adest et excitat hominem ad orandum. His consona sunt quae habet epist. CLVII. ad Hilarium c. 2°. n. 10. »qui Deo dicit: Adiutor meus esto, confitetur se velle implere quod iussit, sed ab eo qui iussit, adiutorium poscere ut possit. Sic et iste, cum sciret neminem esse posse continentem nisi Deus det, adiit Dominum et deprecatus est, utique volens adiit, volens deprecatus est nec petisset, nisi esset voluntas; sed nisi petisset, quantum posset voluntas? Quia etsi possit antequam petat, quid ei prodest, nisi illi agat gratias ex eo quod potest, a quo petendum est, quod nondum potest?... Adiuvabit autem (Deus), si non de nostris viribus praesumentes... et de iis, quae iam possumus, gratias agamus et pro iis, quae nondum possumus, Deum suppliciter inhiante voluntate poscimus." Serm. CLXIII. c. 10. »volo ut velis, sed non sufficit ut velis. Adiuvandus es ut plene velis et impleas quod velis." Serm. CLV. n. 4. »Superabundavit gratia, quae delevit cuncta peccata, quae invenit et ad non peccandum voluntati nostrae conanti adiutorium subministravit." Itaque cum nondum habet homo adiutorium, quo adiuvetur ad aliqua opera bona, ad implendam legem, aliquid iam potest, potest velle, potest conari, potest orare, quod sine gratia non fit. Vides autem nomine *gratiae adjuvantis*, *adiutorii* venire gratiam proximam.

IX. Eam gratiam vero, qua iam aliquid possumus, saltem orare, vocat, ut iam monuimus, Augustinus *aliquid dilectionis*, *gratiam aliquantulam*. De Gratia et lib. arb. c. 18. »Cur ergo

dictum est: Diligamus invicem quia dilectio ex Deo est (1a. Ioann. IV. 7)? nisi quia praecepto admonitum est liberum arbitrium ut quaereret Dei donum: quod quidem sine suo fructu prorsus admoneretur, nisi prius acciperet *aliquid dilectionis*, ut addi sibi quaereret, unde quod iubebatur impleret." Serm. CXLV. n. 5. »Lex terret de se praesumentem, *gratia adjuvat in Deum sperantem*. Vide enim illum captivum. Videt aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suae... Ecce vincitur, ecce trahitur, ecce captivatur, ecce subiungatur. Quid ei profuit: *non concupisces?* audivit ut nosset hostem, non ut vinceret. Iam vidisti hostem, pugna, libera te, assere te in libertatem, prematur incunda suggestio, perimatur illicita delectatio. Armare, habes legem, procede, vince, si potes." Haec dicuntur spectato homine tantum sub lege. Pergit: »Quid enim est quod *ex aliquantula iam gratia* condelectaris legi Dei secundum interiorem hominem?" Haec aliquid aliud praeter legem supponitur, gratia interior propria testamenti novi. Subdit: »sed vides aliam legem in membris tuis... captivum te ducentem in lege peccati. Ecce unde timentis tibi absconditur multitudo illa dulcedinis, absconditur timenti: quomodo perficitur speranti? *Clama sub hoste*, quia habes oppugnatorem, habes et adiutorem, qui te expectat pugnantem, sublevat laborantem, sed *si inveniat sperantem*; odit enim superbientem." Sicut igitur, auctore Augustino, est fides inchoata et perfecta ac sunt quaedam inchoationes fidei similes conceptionibus (ad Simplic. I. I. q. 2. n. 2.), ita et caritas inchoata et perfecta est et inchoata caritas est inchoata iustitia (De Natura et Grat. c. 70.) atque ita est voluntas *parva et invalida* ac *voluntas magna et robusta*: ea nondum possunt impleri mandata, hac possunt (De Gratia et lib. arb. cc. 15. 17).

Habes igitur duplicem ab Augustino distingui gratiam, *initialem* nempe aut *aliquantulam*, qua orare, petere possit homo et sic pro instanti necessitate resistere tentationi atque *adiuvantem*, qua lex impleatur.

X. Iam vero cum Augustinus supponit gratiam deesse, non de quavis gratia, sed de adjuvante sive proxima loquitur. Etenim cum gratia deest, monet petendam eam a Deo esse: idcirco iam supponit adesse gratiam initialem, deesse igitur tantum gratiam magnam et robustam. De Natura et Grat.

c. 43. »Deus impossibilia non iubet, sed iubendo admonet et facere quod possis et petere quod non possis." Oper. imp. L. I. c. 93. »Convenit Scriptura plerumque hominis voluntatem, ut quod non habet vel non potest, admonitus sentiat et ab eo, a quo sunt bona omnia, indigens poscat." Sane idem Augustinus docet praecepto coniunctam esse commonitionem petendi auxilium. De Gratia Christi. c. 8. »Iubet (lex) magis quam iuvet, docet morbum esse, non sanat, imo ab ea potius quod non sanatur augetur, ut attentius et sollicitius gratiae medicina quaeratur... Quid est ergo quod iste legem atque doctrinam deputat gratiam, qua iuvamur ad operandum iustitiam, quae, ut multum adiuvet, ad hoc adiuvat ut gratia requiratur... Proinde per legem gratia demonstratur, ut lex per gratiam compleatur." Et De Grat. et lib. arb. c. 15. Magnum aliquid pelagianum se scire putant quando dicunt: Non iuberet Deus quod sciret non posse ab homine fieri: quis hoc nesciat? Sed ideo iubet aliqua, quae non possumus ut noverimus quid ab illo petere debeamus."

XI. Tandem ut omnis cavillatio disiciatur, advertenda sunt haec tria. 1°. Advertenda est ratio quaedam loquendi Augustini. Ipsi enim *gratiam non habere* non perinde est semper ac carere auxilio, sed *non consentire Deo vocanti et suadenti*: liquet ex verbis Augustini citatis in Th. praeced. sub n. X. c.

2°. Impotentia, qua identidem dicuntur laborare homines, est impotentia consequens, orta ex eo scilicet quod nolint uti mediis, quae habent et ita gratiam impetrare, qua possent. Ita Tract. XCVI. n. 1. in Ioannem ait de Apostolis »Mori pro Christo nondum erant idonei tunc Apostoli, quibus dicebat: non potestis me sequi modo. Unde primus eorum Petrus, qui hoc iam se posse praesumpserat, aliud expertus est, quam putabat." Verum haec impotentia eratne impotentia antecedens orta ex defectu gratiae, quam Deus libera sola sua voluntate negaret, an impotentia consequens liberum non usum gratiae illius, quam iam habebant et qua potuissent uberores gratias impetrare; ut ideo non potuerint, quia non voluerint? Si illud prius, cur Apostolos Christus hortatus est ut orarent? Praevitit itaque Christus futurum ut non possent, quia futurum erat ut non orarent, non in Deo spem suam ponerent.

3°. Cum subinde Augustinus de homine volente bene agere illud docet quod ait (De Perfect. iust. c. 3.) »nec tamen cum vult, continuo potest, sed cum fuerit adhibita curatione sanatus et medicina adiuverit voluntatem," praeter id, quod diximus sub n. VII. seqq. id etiam vult docere, voluntatem salutis per se non sufficere, nisi adsit gratia, scilicet voluntatem, quae viribus naturae eliciatur, nihil valere, sed gratiam esse necessariam ut voluntas sit potens.

XII. Ecclesia et fideles non solum potestatem petunt; sed quia quoad potestatem superandi infirmitatem naturae possunt esse plures gradus, petunt eas gratias, quae ita respective validae sint, ut certe sint coniungendae cum actu: desiderant nempe illam gratiam quae sit futura efficax et quamvis sciant a sua voluntate pendere quod gratia actu sit efficax, sciunt etiam quod possunt dissentire et quibusdam gratis dissentient, Deum vero nosse quanam gratiae sint, quibus ita congruerent vocentur homines, ut vocantem sequantur: idcirco has gratias petunt, quia cum his h. e. cum bona operatione neccitur assecutio felicitatis divinaeque legis actualis custodia. Nimirum fideles, praeeunte Ecclesia in sua liturgia, duo petunt, et potestatem et actum, h. e. gratiam quae ita conferat potestatem, ut det quoque actum.

XIII. Ut gratia, non voluntas, discernat, necesse non est ut ipsa determinet actum, sed satis est quod ipsa gratis collata principium sit operum bonorum, quae sine ipsa a voluntate sola fieri non possent. Cf. Th. XLIV. n. IV. Clarius gratia, quae datur ut discernat homines a massa perditionis et transferat eos in regnum Christi, est ea quae potest omnes discernere, non tamen omnes actu discernit, sed in pluribus remanet tantum sufficiens ad discernendum. Unde datur et gratia efficax et gratia pure sufficiens. Gratia vero quae actu discernit bonos a malis, praedestinos a reprobis, non est omnis gratia, quae a Deo distribuitur hominibus, sed certa gratia, h. e. gratia efficax; unde non sequitur praeter eam non aliam dari.

XIV. Qui bene operatur, habet et potestatem et actum, qui effectus gratiae cum sit, donum est; habet nempe donum et donum ex dono. Habet scilicet gratiam tum praevententem tum adiuvantem: qui autem non operatur, non habet nisi

donum seu gratiam praevenientem. Quod si utraque gratia, tum quae efficax est in operante, tum quae pure sufficiens manet in non operante, considerentur in praescientia divina, quae novit quid voluntas cuiusque sub his vel illis gratiis actura esset, quaeque praedestinationem gratiae praecessit, liquebit facile collationem gratiae, quae praevisa est futura efficax si conferatur, maioris beneficii rationem habere maiorisque amoris signum esse.

XV. Monstri similis est ea gratia, quae sufficiens dicitur et tamen nunquam operatur ex defectu alicuius principii ad actum primum requisiti, quod non est in potestate voluntatis, concedimus: ea gratia, quae tum effectum suum obtinet tum non obtinet propter liberum arbitrium voluntatis, quaeque cum non obtinet, ad factum hoc tantummodo indicandum, appellatur *pure sufficiens*, monstruosa est, si prout est *pure sufficiens*, nunquam suum effectum assequatur, *negamus*. Id in quavis facultate, quae potest quidem agere, sed modo agit, modo non agit, locum habet. Supponunt adversarii gratiam sufficientem diversae esse naturae a gratia efficaci ac effectum deesse propter defectum alicuius principii se tenentis ex parte actus primi; sed haec non est doctrina, quam catholica Ecclesia defendit. Gratia sufficiens effectum suum reapse obtinet quotiescumque voluntas bene operatur et tunc proinde efficax in actu secundo est: aliquando non sortitur effectum et tunc dicitur a nobis *pure sufficiens*, quae proinde prout talis nunquam cum effectu suo coniungitur. Scilicet hac appellatione non natura gratiae, sed factum tantum, h. e. defectus liberi consensus significatur.

§ II.

Controversia inter scholasticos.

THESIS XLIX.*

Sunt qui putant gratiam efficacem, per quam Deus praestat ut volumus, esse motionem Dei in voluntate receptam eamque praevidiam prioritatem saltem naturae ad actum secundum, quae ex ipsa sua natura sit efficax ita, ut eam necessario necessitate consequentiae sequatur voluntatis consensus atque ita necessario sequatur, ut quamvis voluntas libere vere agat, attamen contradictionem implicet ea gratia praeparari voluntatem eandemque voluntatem ei gratiae non consentire. Quare gratia haec est physice et per modum actus primi praedeterminans voluntatem; licet a quibusdam ex illis theologis non satis cohaerenter dicatur ea pertinere ad actum secundum. Hanc porro gratiam necessariam esse contendunt ut bonus actus voluntatis existat, adeo ut impossibile sit eam abesse et haberi consensum Deo vocanti. Iam vero theologice de hac re disputantes affirmandum censemus huiusmodi gratiam, quae praevincit consensum voluntatis eamque necessario infert, ut repugnet dissensus quaeque necessaria est ut sit actus bonus, adversari doctrinae, quae ex Scripturae testimoniis, eorum analysi instituta, colligi rite potest, non posse componi cum definitione tridentina: hominem a Deo motum et excitatum posse abicere gratiam Dei, posse dissentire, si velit, tollere e medio libertatem et gratiam sufficientem, tandem gratiae conceptum pervertere.

Ad habendam notitiam huius sententiae conferri debent Thomistae. Eos ergo producamus in medium, optimum huius rei expositorem secuti (Zeitschrift für kath. theol. Innsbruck. 1877.).

I. Sententia thomistica, quae a Dominico Bañez originem habet, quoad gratiam efficacem his primum principiis innititur. Principium 1°. est ex dignitate causae primae. Nimirum agens quodlibet creatum nequit agere nisi divina motione applicetur ad agendum. Praecipuum thomistarum argumentum petitur a ratione entis, quod solus Deus, tanquam universalissima

causa efficiens omnium rerum, per praeivium, realem et physicum influxum producere potest (Graveson Epist. theol. polem. T. I. ep. 2^a.)" Aliis verbis: »Nulla secunda causa potest operari, nisi sit efficaciter determinata a prima" (Bahez in 1^m, p. q. XIV. a. 13.). Haec motio quidem, si vere motio est, debet esse praevia actui creaturae et prior natura ac causalitate quam actio creaturae, sicut omnis actio prior est suo effectui; ideo merito dicitur *praemotio* (Goudin Phil. p. VI. D. 2. q. 3. a. 2.). Scilicet »illa praepositio *prae* nihil aliud denotat aut denotare potest quam Deum esse priorem et primam causam, prius natura et causalitate moventem, applicantem, inclinantem et determinantem voluntatem quam ipsa voluntas se determinet... ita ut ista causalis sit vera, ideo voluntas se determinat in actu secundo, quia prius natura a Deo determinatur in actu primo (Lemos in Actis p. 1065.)." Non est quidem prior praemotio actione causae secundae quoad existentiam, sed causalitate (Reginaldus de novit. et antiq. nominis praedeter. phys. 7. II. c. 36.). »Haec autem motio praevia sive auxilium actuale realiter distinguitur ab operatione causae secundae... nam omnis causa efficiens realiter distinguitur a suo effectui (Alvarez De Auxiliis D. XIX. concl. 5.)." Porro »haec divina motio in creatura recepta a thomistis *physica* appellatur... quia ex propria essentia et ab intrinseco est efficax, independenter a quocumque creato consensu (Gonet Clypeus Thomist. D. XI. a. 5.)." Iam vero »cum Deus hanc motionem det cassis secundis sciens et volens atque adeo cum cognitione et intentione certa cuiusdam determinati effectus, alias haec essent a casu respectu Dei; consequitur illam praemotionem physicam esse *praedeterminationem* (Reginaldus l. c.)." »Dicitur praemotio *physica praedeterminatio*, quia determinat voluntatem ad unum, non tantum quoad specificationem sed etiam quoad exercitium, licet non ad modum naturae (Nazarius in 1^m, p. q. XXII. a. 4.)." Deus nempe »causas liberas sic praedeterminat ut eas faciat infallibiliter operari non quidem naturaliter sive ex necessitate absoluta, sed libere et contingenter iuxta propriam naturam (Alvarez op. c. D. XXIII. n. 13.)" »Physica proinde est praedeterminatio... qua Deus hominis voluntatem praedeterminat in actu primo, ut ipsa voluntas cum omni sua libertate se infallibiliter et libere de-

terminet in actu secundo (Lemos l. c. p. 1063.)." Haec autem motio divina locum habet pro quolibet actu voluntatis. »Deus causat actionem peccati physice praemovendo ad illam, non ut mala est, sed praecise ut actio est (Goudin l. c.)." Quocirca »Deus certe et infallibiliter cognoscit omnia peccata futura in decreto, quo statuit praedeterminare voluntatem creatam ad entitatem actus peccati, in quantum actio et ens est et permittere malitiam moralem peccati seu peccatum ipsum, ut peccatum est, non dando auxilium efficax ad illud vitandum (Alvarez l. c. D. XI. n. 3.)."

Principium 2^m, ex indifferentia voluntatis petitum. »Proprimum est divinae voluntatis se ipsam, independenter a quacumque alia causa determinare; voluntas autem creata primum se determinet, a Deo debet determinari, quia scilicet indifferentis sit eaque indifferentia non aliter solvatur quam per praeiviam Dei motionem (Graveson op. cit. ep. XI.)." Quocirca »liberum hominis arbitrium, quia creatum est, licet determinet sibi actum, illum tamen determinat praedeterminatum a Deo (Alvarez l. c. D. XXII.)." Nempe »impossibile est quod actus determinatus procedat a potentia indeterminata in actu primo (Lemos op. cit. p. 1234.)."

Principium 3^m, ex praesentia Dei. »Sublata a Deo physicae praemotiois efficacitate nulla relinquuntur alia in Deo sufficiens causalitas respectu determinationis liberorum actuum et consequenter neque in Deo esse poterit talium praesentia futurorum; qua remota, rationem divinae providentiae et praedestinationis respectu dictorum actuum auferri necesse est (Nazarius l. l.)."

His quidem argumentis physicam praemotionem ac praedeterminationem cuiuslibet actus probare volunt Thomistae, quae si quid valent, valere pariter debent in ordine supernaturali non secus ac in naturali. Monent tamen (quod non immerito mireris) quod »generalem praedeterminationem admittunt dumtaxat thomistae ut probabilem secundum rationem naturalem et non necessario cum fide catholica connexam. Gratiam vero per se efficacem tenent ut conclusionem theologiam ab Augustino et Aquinate certissime traditam et post articulos fidei omni exceptione maiorem, in proxima et veluti ultima dispositione definibilem. Unde etiam nulla ad actus

mere naturales et morales physica praedeterminatio admitte-
retur, eam tamen in ordine supernaturali ad recte christia-
neque vivendum admittendam contendimus. Generalem prae-
motionem ideo solum adstruimus ut per eam ad gratiam per
se efficacem uberius fortiusque stabilendam viam muniamus
ad eamque propugnandam serviat etiam philosophia (Conten-
sonus Theol. ment. et cord. L. VIII. Diss. 2. specul. 3.)."

II. Quapropter de gratia per se efficaci haec statuunt.
»Praecipuum ex praerequisitis, ut homo per liberum arbitrium
producat actum, puta conversionis ad Deum, est efficax Dei
decretum ab aeterno et physica motio sive auxilium efficax
quo prae-moveat Deus voluntatem ad talem actum (Nazarius
l. c.)." Idcirco »nunquam de facto voluntas creata producit
actum supernaturalem, nisi auxilio efficaci prae-moveatur physice
et praedeterminetur ad eundem actum efficiendum (Alvarez l.
c. D. XCI. n. 8.)." Haec celeberrima schola (ait Graveson op.
cit. T. II. ep. 3.) firmiter adhaerens doctrinae ss. Augustini et
Thomae nullam agnoscit gratiam versatilem, indifferentem at-
que ita subditam libero hominis arbitrio, ut ipsius efficaciam
vel inefficaciam pendeat a solo consensu vel dissensu eiusdem."
Hinc aiunt: »gratia sufficiens in sensu thomistico intellecta
non complectitur in se omnia, quae sunt necessaria ad actu-
agendum, sed requiritur alia gratia, quae est per se ab intrin-
seco efficax quaeque complectitur omnia, quae sunt necessaria
ad actu agendum (Serry Schola thomistica vindicata praelect.
2. cf. Gotti Tom. II. Tract. 6. q. 2. Dub. 4. Alvarez l. c. DD.
XXIII. et LXXX.)." »Nullus quidem unquam thomista inficias
irit voluntatem creatam instructam gratia sufficienti thomistiche
intellecta, habere in eo sensu veram completam proximam et
expeditam potentiam ita ut tamen praeter gratiam sufficientem
alia ex parte Dei indigeat ad actu agendum gratia seu gratia
per se efficaci (Graveson l. c. Tom. I. ep. 1.)." Discrimen
vero existit aliquod in ratione loquendi inter veteres et recen-
tiores thomistas; nam »thomistae Alvarezio posteriores, qui
potentiam, gratiam mere sufficientibus datam, plenam vocitant
expeditam, completam ac etiam proximam, minus profecto cum
antiquioribus conveniunt (Serry D. Augustinus D. Thomae
conciiliatus praelect. III. c. 26.)."

III. Cuiusmodi vero est efficaciam huius necessariae gratiae

per se efficacis? Scilicet »quantumlibet Petrus libere operetur
dum disponitur ad gratiam, implicat tamen contradictionem
quod simul stante eodem auxilio efficaci non consentiat Deo
vocanti et praeparanti (Bañez l. c. a. 7.)." Sive »repugnat
simul coniungere cum illo auxilio gratiae contrarium dissensum;
quia sic coniungere dicit expresse compositionem duorum op-
positorum (Lemos l. c. p. 1052). Nimirum »repugnant ad
invicem auxilium efficax ad consentiendum et actualis dissensus
(Alvarez l. c. D. XCH. n. 6). Quocirca idem Bañez in 2.
2.^{ae} q. 10. a. l. doc. 3. admissa definitione tridentina can. 4.
Sess. VI. subdit: »cum hoc tamen stat in veritate quod haec
copulativa sit impossibilis: Deus tali auxilio excitat et movet
liberum arbitrium hominis et liberum arbitrium hominis non
consentit Deo sic excitanti atque vocanti; hoc enim contra-
dictionem implicat."

IV. Hoc auxilium efficax spectat ne ad actum primum
an ad secundum? »Quidam (ait Xantes Mariales Biblioth.
Interp. 7. 4. Relect. 9. sect. 3.) concedunt motionem esse
complementum actus primi, alii negant. Qui negant, negant
esse complementum formaliter pertinens ad actum primum
perficiensque intra limites actus primi, quod verissimum est.
Qui affirmant, affirmant esse complementum extrinsecum, per-
ficiens non intra limites actus primi, sed potius intra lineam
actus secundi, saltem reductive, quatenus applicat actum pri-
mum ad efficiendum exercite secundum, quod etiam verissimum
est." Verum est nimis evidens quod id quod est necessarium
ad agendum atque est necessarium ut causa quodque proinde
prius est quam actio prioritatem naturae et causalitatis, spectat
ad constitutionem actus primi, etsi cum actio fit, sit simul cum
illa. Certo (ut ait Lemos l. c. p. 1053) »antequam voluntas
dicat: volo, antecedit prioritatem naturae auxilium praeveniens
divinae gratiae, faciens quod ipsa velit et ita faciens ut non
stet simul dissentire. Neque hoc est contra Conc. Trid. imo
est de illius expressa mente."

V. At quomodo haec efficaciam gratiae cum humana libertate
componitur? Haud difficile, aiunt: quid enim est libertas?
»Nihil aliud est libertas quam ipsissima potentia voluntatis ut
connotans obiectum indifferenter positum (Sebillé Interpres
thomisticus l. III. c. 1. sect. 5.)." »Indifferentia positiva et

activa nihil aliud est quam positio alicuius actus seu determinationis voluntatis cum potentia ad oppositum (Graveson op. c. Tom. I. ep. 8)." »Actus secundus dicitur liber... per indifferentiam quam habet ad suum principium, quatenus scilicet poterat ab ipso produci et non produci et productus potest continuari et non continuari (Xantes Mariales op. cit. Tom. III, contr. 19. a. 10. c. 4.)." Sic porro argumentatur Graveson (l. c.): indifferentia activa voluntatis oritur tanquam ex radice ab indifferentia iudicii, manente hac radice, et illa manet. Atqui gratia per se efficax illam radicem non tollit: ergo.

Iam vero, si audiamus Sebillé (l. c.), implicat quidem quod in statu, quo actu voluntas retinet praedeterminationem ad amorem, sit possibilis actualis positio non amoris. At dicimus, ait, quod sub praedeterminatione ad amorem voluntas est vere proxime potens ad non amandum, in hoc sensu, quia licet sit impossibilis positio non amoris, retinetur tamen proxima potentia ad non amandum (si cum adhuc est impossibilis actus, potentia est proxima, quando is possibilis erit, cuiusmodi potentia erit?), quia ut haec proxima potentia habeatur, non requiritur quod illud extremum etiam retenta praedeterminatione sit possibile, sed sufficit quod sit possibile absolute. Quocirca idem scriptor ait: »Schola thomistica constantissime tenet ad liberam elicentiam actus pro aliquo instanti sufficere quod voluntas sit proxime pro eodem potens non agere, licet pro eodem ipsa negatio actus sit impossibilis ratione alienius praerequisiti tunc existentis, cum quo negatio actus essentialem habet repugnantiam." Scilicet »stantibus omnibus praerequisitis ad agendum, liberum arbitrium potest in sensu composito (cum gratia) non agere, potentia separata et non reducenda ad actum; non autem potest non agere potentia coniuncta seu reducenda ad actum... si replicatur hanc potentiam esse frustra, nego hoc, imo absolute non implicat ad actum reduci, sed tantum stante praedeterminatione (Xantes Mariales l. c.)." De Avila vero (loco inferius citando) ait: »Nos firma fide tenemus hominem a Deo motum hoc auxilio mirabili efficaci et efficienti physicoque, libere Deo vocanti assentiri et cooperari absolute et simpliciter loquendo et in sensu diviso: si vero in sensu composito versetur sermo, quandiu firma stat ista sup-

positio quod Deus nos hoc impellit auxilio, similiter secundum fidem profiteremur nos necessario et infallibiliter actus liberi arbitrii operari." Quid ergo sibi volunt Thomistae per hanc distinctionem *sensus compositi* et *sensus divisi* sive quinam sunt termini, quid concipiendi sunt vel simul componi vel ab invicem dividi? »Docent Thomistae hominem, dum gratia per se efficaci est instructus, retinere veram ei dissentienti seu non agendi potentiam in sensu diviso, h. e. retinere potentiam gratiae per se efficaci dissentienti, divisam tamen et seiunctam ab actuali dissensu, in qua potentia sistit genuina hominis libertatis ratio: hominem tamen praeditum gratia per se efficaci non retinere potentiam ei dissentienti in sensu composito, h. e. non retinere potentiam ei dissentienti coniunctam cum actuali dissensu (Graveson l. c.)." »In praesenti controversia (ait Alvarez op. cit. D. CXIV) quando dicitur hominem motum auxilio efficaci non posse dissentire in sensu composito, nihil aliud significatur nisi quod motio illa efficax et actualis dissensus non sint simul in eodem homine, non autem est sensus quod motio efficax et potentia ad dissentiendum sit impossibilia in eodem", potentia tamen non reducenda ad actum; nam (ut ait Bañez l. c. q. XXIII. a. 3) »ratio est evidens: voluntati enim eius (Dei) quis resistit?" (1) »Patet (ait idem Alvarez ibid.) Concilium Tridentinum sect. VI. can. 4) loqui de potentia physica, quae potest reduci in actum absolute loquendo; sed tamen illa potentia nunquam reducitur in actum, stante in homine auxilio efficaci; quia ipsum auxilium facit quod illa potentia non reducatur ad actum eidem auxilio repugnantem." Si repugnat, ergo est impossibilis actus positio eo auxilio praeviente. Concedunt ergo Thomistae quod stante auxilio efficaci maneat potentia absoluta ad oppositum, ad dissensum, potentia tamen nunquam ad actum reducenda sub eo auxilio. Tum negant esse et fuisse unquam suum sensum *compositum et divisum* hoc pacto explicatum aut explicandum, ut voluntas possit in sensu diviso gratiae h. e. ablata gratia per se efficaci et non possit in sensu composito gratiae h. e. posita gratia per se efficaci; nam, ut aiunt, manet absolute potentia, non reducenda tamen

(1) Vides hac brevi ratione praeformari ideam gratiae quesiellianam.

ad actum sub eo auxilio, eo quod actus repugnat eidem. At nonne id perinde est ac dicere quod voluntas non potest nisi divisa a gratia? timeo ne ludamus verbis. In 3^a Congregatione De Auxiliis coram Paulo V. (H. Controv. Livini De Meyer L. VI. c. 9.) sic Bastida distinctionem thomisticam *sensu composito et divisi* proposuerat. »Posse dissentire in sensu composito definiunt posse coniungere consensum cum dissensu in voluntate. Posse dissentire in sensu diviso dicunt esse retinere arbitrium, etiam cum sub motione et excitatione est, potestatem carenti consensu ad quem haec gratia movet, si tamen illa gratia careat et ab ea dividatur: ita 'ut sensus definitionis sit, liberum arbitrium, etiam dum motum et excitatum est, retinere potestatem ad carendum consensu vel ad habendum actum contrarium, non quidem simul cum hac motione, sed si ab illa dividatur.' Ad haec respondit Lemos (ibid. c. 10): »Reverendus Pater sic procedebat: quod posse dissentire in sensu diviso nihil dicat nisi liberum arbitrium habere potentiam ad dissentiendum, si ablata fuerit gratia efficax: sed hoc non sufficit ut arbitrium positum sub gratia efficaci habeat libertatem. Ad hoc responderet quod non solum si auferatur gratia efficax, sed etiam illa posita et dum est posita, habet liberum arbitrium potentiam *absolute et simpliciter* ad dissentiendum.' Utique, sed tamen potentia nunquam sub eo auxilio reducenda ad actum eo quod illud auxilium inferens necessario consensum, eadem necessitate excludit dissensum. Ergo licet termini, qui componendi forent (in sensu composito) sint *consensus et dissensus*, quia tamen consensus non est nisi vi gratiae efficaci et necessario est ea existente nec est aut esse potest nisi ea existente, eo res vere redit ut termini compositionis sint gratia efficax et dissensus ideoque negetur posse esse dissensum in sensu composito cum gratia, ut bene explicabat Bastida: quod quam sit alienum a doctrina Tridentini, paulo post videbimus.

VII. Ex hactenus expositis satis patet quod posito isto auxilio per se efficaci adest quaedam necessitas agendi. »Quamdiu firma stat illa suppositio, quod Deus nos hoc impellit auxilio, similiter secundum fidem proflitemur nos necessario et infallibiliter actus liberi arbitrii operari' (De Avila De Grat. et Lib. arb. relatus a Bastida H. Congr. Livini Meyer L. VI.

c. 15. prop. 2). Verum, aiunt, necessitas est *consequentiae*, non *consequentis*. Voluntas scilicet movetur per gratiam se ipsa efficacem: ergo non potest non agere; consequentia necessaria est. Consequens non, sed ad modum antecedentis h. e. gratiae, quae libera est non solum libertate Dei ventis, sed hominis, quae involvitur in gratia per se efficaci; quia non esset efficax nisi faceret hominem libere velle (cf. Reginaldum et Nazarium II. cc.). Sane »cum Deus sit primum liberum et eminentissimo modo contineat omnem determinationem nostrae voluntatis, nequit praemovendo auferre, sed imo praestat libertatem. Sicut suppositio consequens non tollit libertatem, a fortiori nec antecedens suppositio divinae praedefinitionis, quia, ut docent thomistae, tale decretum oritur a prima radice et principio libertatis, infinita scilicet divinae voluntatis efficacia. Implicat autem quod aliquid libertatem antecedit ut causa libertatis et quod libertatem destruat (Gonet op. cit. D. IX.).' »Movet nempe Deus non solum ad substantiam actus, sed etiam ad modum eius, qui est libertas (Billuart De Deo D. VIII. a. 4.).' »Ideo actus contingenter et libere erit, quia Deus decrevit ut libere et contingenter sit (Goudin Tract. Theol. I. tract. 2. q. 2. a. 3).'

VIII. Gratia efficax hactenus descripta differt essentialiter a gratia sufficiente. »Gratia thomistice sufficiens (ait Graveson op. cit. Tom. I. ep. 1^a.) ita ex natura sua essentialiter distinguitur a gratia thomistice efficaci, ut nunquam et in nullo casu gratia thomistice sufficiens evadere possit gratia efficaci thomistice, nec unquam ponatur actus secundus, nisi accesserit gratia efficax thomistica." Auxilium autem vere sufficiens dari omnes thomistae concedunt. Ita Petrus Ledesma (De Auxiliis art. 16.) tenendum putat secundum fidem dari auxilium sufficiens distinctum ab efficaci et illud esse sufficiens in omni rigore et esse supernaturale intrinsecum et dari in omni occasione, qua urget obligatio praecepti. Item Ioannes a s. Thoma in 1^m. p. q. XXIII. a. 3. ait necessarium esse ponere tale auxilium dans sufficientiam et posse; quia... requiritur facultas proxima et proportionata ad operandum.

Qua ratione ergo talis gratia dicitur sufficiens? Nempe »in gratia sufficiente totum id continetur quod ad potentiam bene operandi exigitur, non autem totum id quod ulterius requiritur

ad actum. Certum est enim in omni causa agente aliquid plus ad actum quam ad potentiam requiri (Gazzanica Prael. theol. D. V. c. 6. cf. Reginaldum op. cit. tom. I. c. 42. Serry de divina gratia prael. 3^a). Ideo licet gratia sufficiens virtus sit sufficiens ex parte actus primi, nunquam tamen, nisi praesto adsit gratia per se efficax, coniungenda est cum actu secundo (Graveson op. cit. tom. I. ep. 1.). »Auxilium praeveniens sufficiens est ad salutem, non tamen per se solum potest salutem assequi, nisi homini efficacis auxilii lumen affulgeat, sicut visus est sufficiens ad principium videndi, non potest tamen actu videre sine lumine (Franciscus Avila apud Suarez De vera intelligentia auxilii efficacis c. 17.). »Aliud nempe est posse operari, aliud actualiter operari» (Alvarez op. cit. D. XVIII. n. 20.). Porro adverte eum Ferdinando Bastida (H. Contr. Livini De Meyer De Auxiliis L. VI. c. 17.) quod primi thomistae cum Bañez affirmabant auxilium efficax praedeterminans esse necessarium ad posse, at alii deinceps fracti difficultate affirmarunt solum requiri ad operari. At illi quidem sibi cohaerebant, non isti. Ita Didacus Nuñez (in 3^a p. q. 2. De Auxiliis) affirmat quod habenti auxilium sufficiens »simpliciter loquendo, non deest aliquid ex requisitis ad operandum... Et ad argumentum quod deest illi aliquid necessarium, distinguitur ipsa propositio: necessarium ex parte potentiae ita ut illa non sit omnino completa, sit aliquo modo ligata vel impedita, negatur; deest aliquid necessarium ex parte actus, quod datur simul cum ipso actu et transeat.» Verum quia, talis responsio non omnibus thomistis forte probabatur, alia est excogitata. Ut ergo plures thomistae se a difficultate expediant quod tale auxilium non videatur sufficiens, aiunt quod »talis est gratia sufficiens thomistarum, ex qua non modo actus prodire possit, sed etiam reapse prodeat, quoties voluntas creata ipsi non deest; licet fateor ad gratiam efficacem pertinere ut voluntas gratiae sufficienti non desit (Goudin... De Gratia q. V. a. 2.).» Nimirum »auxilium sufficiens ita sufficientiam tribuit ad operandum, si homo velit, quod defectus operationis nullo modo provenit ex insufficientia aliqua ipsius auxilii, sed tantum ex defectu arbitrii, quod ei resistit et impedimentum ponit (Lemos Panop. T. IV. p. 2. Tract. 3. c. 2.).» »Nam Deus tribuens auxilium sufficiens, in eo offert efficax et quia homo

resistit sufficienti, privatur efficaci quod sibi offerebatur (idem ibid. c. 6.).» Cui consentit Alvarez (op. cit. D. CXVIII.) in-quiens; »Deus, quamdiu obligat praeceptum, tribuit de facto cuilibet homini auxilium sufficiens, paratus ei dare auxilium efficax, nisi eidem auxilio impedimentum praestet.» Atque haec est (teste Goudin l. c.) sententia omnium thomistarum etiam rigidiorum quod »homo auxilio sufficienti resistendo, impedimentum posuit, ne Deus sua gratia progrediretur ulterius,» ut ait Alvarez (ibid. D. LXXX.).

Haec est ergo de gratia Dei doctrina certissima imo, si Bannesio credis, credenda. »Sed assertores (ait in 1° p. q. X. a. 1.) contrariae sententiae aiunt se non posse intelligere quomodo homo libere credat, speret et diligit etc. si auxilium Dei ita sit efficax, ita proficiscatur a divina praedefinitione quod non simul possint stare haec duo: iste homo recipit tale auxilium et iste homo non convertitur etc. Ad hanc ergo objectionem responsurus, nequeo satis mirari huiusmodi theologorum ignorantiam, ne dicam temeritatem; nam primum omnium debuissent credere quod aiunt se non posse intelligere: credimus enim catholici mysterium Trinitatis, etiamsi non intelligamus.» Quod et repetit q. XXIII. a. 5. quo nihil temere magis minusque sapienter dictum esse patet.

IX. Itaque auxilium vel gratia efficax dicitur communiter ea, qua praestat Deus ut actu velimus, quae effectum nempe sortitur propter quem datur, quae coniuncta est cum consensu voluntatis. Quaeritur unde oriatur haec actualis efficaciam gratiae: isti theologi aiunt oriri ex ipsa indole auxilii, quod ex natura sua efficax est ita, ut non ideo auxilium sit actu efficax, quia voluntas consentit, sed e contrario ideo voluntas consentiat, quia auxilium est efficax et quidem efficaciam ab intrinseco; ita ut eo existente et eius vi, necessitate consequentiae ponatur actus et repugnet non poni.

X. Ex dictis declarare licet nomen ab his theologis usurpatum physicae praedeterminationis. Cuius tria sunt declaranda, nempe quid determinatio, quid illa praepositio prae, quid physica sibi velit: unde etiam rursus patebit quid ex tali gratia sit consequens.

Determinatio voluntati tribuitur, diciturque tum divina tum creata voluntas se determinare et esse determinata. Porro
Palm. De Grat.

duplex primum determinatio distinguenda, nimirum *a se et ab alio*. Ea est quae procedit ab eodem principio quod est determinatum, cum scilicet aliquis se ipsum determinat; haec est quae procedit a principio distincto ab eo quod est determinatum. Haec altera intelligenda est cum gratia efficax dicitur praedeterminatio; quia a Deo procedit. *Determinatio vero ab alio* rursus duplex distinguenda est, scilicet *determinatio obiecti et determinatio subiecti*. Etenim 1) aliquid dicitur determinatum, eo quod est terminus determinationis voluntatis; ita existentia Ecclesiae fuit ab aeterno a divina voluntate determinata. Unde eius determinatio est *determinatio obiecti*. 2) Aliquid dicitur determinatum eo quod recipit ab alio in se entitatem aliquam vel aliquem modum vel motionem per quam ad aliquid faciendum vel recipiendum determinatur; ita a specie sensibili determinatur ens sensitivum ad sentiendum. Quod determinatur, subiectum est eiusque determinatio est *determinatio subiecti*. Determinatio obiecti est extrinseca ipsi obiecto quod denominatur determinatum non ab aliqua intrinseca forma vel intrinseco modo, sed ex sola habitudine ad causam determinantem. At determinatio subiecti est intrinseca determinato, quod dicitur determinatum propter intrinsecam formam vel modum, quo realiter mutatur.

Iam vero cum voluntas dicitur a gratia praedeterminata, intelligenda est determinatio subiecti non obiecti. Est enim determinatio, quae in ipsa voluntate existit, quemadmodum gratia quae determinat. Scilicet non ideo voluntas dicitur determinata eo quod eius actus sit terminus divinae voluntatis illum determinantis sive iubentis; sed ideo dicitur determinata eo quod in ipsa voluntate ponitur a Deo aliquid, nempe gratia, qua intrinsece mutatur et determinatur ad agendum. Quocirca non est confundenda huiusmodi determinatio cum simplici praedefinitione aeterna actuum bonorum, quae concipi posset; haec enim non est nisi in Deo, nihilque ponit in voluntate, cuius actus sunt praedefiniti.

Nunc de particula *prae*. Voluntas, secundum hos auctores, potest esse determinata tum in *actu secundo*, tum in *actu primo*. Determinatur in *actu secundo* per proprium actum, quem ipsa vitaliter elicit; determinatur in *actu primo* per aliquid praecedens actum, quod proinde non est aliquid vitale, sed ad

modum cuiusdam qualitatis vel motionis ponitur a Deo in voluntate. Quocirca quoad hanc determinationem voluntas non se habet nisi passive. Quod a Deo in voluntate ponitur, dicitur a quibusdam esse aliqua entitas, vel forma sive qualitas, a quibusdam dicitur esse tantum motio: certe est modificatio realis, cuius causa adaequata est Deus et quae vitalis non est. Non est autem opus, aiunt, ut tempore praevertat haec motio actum secundum, sed sufficit si praevertat naturam; nempe eo modo praevertit, quo necesse est ut actus primus praecedat secundum. Ut ergo haec vox *determinatio* coaretetur ad significandam determinationem priorem naturam actu secundo, additur illa particula *prae* et sic dicitur *prae-determinatio*.

Cur tandem dicitur *physica*? Advertet hanc appellationem fieri *praedeterminationi*. Vox haec *physica* aliquid proprium significat praedeterminationis. Non ideo ea vox additur ut solum significetur gratiam esse causam realem, causam efficientem nedum moralem sed et physicam actus salutaris; id enim non est proprium determinationis eius, quam ii theologi defendunt, neque ab eorum adversariis negatur, qui docent gratiam esse causam efficientem et physicam actus boni. Sed ea vox *physica* additur praedeterminationi, ut praeterea significetur auxilium praedeterminans non ex aliqua extrinseca circumstantia, vel congruitate, sed ex propria sua entitate, natura, *gravi* habere quod praedeterminet voluntatem.

Porro haec efficacia praedeterminandi, quae ex sua intrinseca natura competit auxilio efficaci, secundum eius auctores tanta est ut eo ipso quod in voluntate illud auxilium ponitur, implicet contradictionem voluntatis consensum non sequi. Quod enim omnes theologi docent repugnare ut gratia sit actu efficax et non sit actus, transfertur ab iis theologis ad hanc suam gratiam praeviam ad actum et nihilominus exigentem ex sua natura ut actus sequatur.

Necessitas consecutionis actus dicitur ab iisdem *necessitas consequentiae*, non *necessitas consequentis*. *Necessitas consequentiae*, quia nexus est necessarius inter auxilium antecedens et actum consequentem; *non necessitas consequentis*; quia actus consequens consequitur libere, accipiens libertatem participatam ex divino libero arbitrio movente liberum arbitrium crea-

tum fortiter et suaviter iuxta modum suae naturae. Bannez in 1^m. p. q. XXIII. a. 5.

Huiusmodi auxilium physice praedeterminans necessarium est ut actus sit; ipsum est enim quod dat actum bonum et sicut ipso existente, necessario est actus bonus; ita non existente actu bono, necessario dicendum est ipsum auxilium defuisse.

Hoc auxilium efficax differt essentialiter ab auxilio sufficiente. Auxilium autem sufficiens dat quidem posse, ut aiunt, sed non potest esse actus nisi adsit quoque auxilium efficax. Imo sicut necesse est ut existente auxilio efficaci sit actus, ita impossibile est ut existente solo auxilio sufficienti sit actus: si enim per ipsum solum existeret actus, illud esset efficax et quia auxilium sufficiens potest coniungi cum dissensu, haberetur auxilium efficax, quod ex sua natura non esset necessario nexum cum consensu, quod repugnare aiunt. Differunt ergo intrinseca natura auxilium sufficiens et efficax: cum illo solo fieri non potest ut coniungatur consensus, cum hoc fieri nequit ut coniungatur dissensus atque id ex propria natura utriusque.

Auxilium efficax dicitur et *physice praedeterminans* et etiam *physica praedeterminatio*. Praedeterminat enim ad modum causae formalis; nam eo existente in voluntate est hoc ipso voluntas praedeterminata.

Patet expositionem sententiae thomisticae, quam exhibet Thesis, sinceram esse. Illud quoque, quod addimus, non satis cohaerere sibi qui negant auxilium efficax pertinere ad actum primum, seu constitutionem actus primi, manifestum est. Nam quod necessarium est tanquam principium et causa actus secundi et inest ipsi facultati, spectat evidenter ad actum primum: atqui omnibus thomistis fatentibus tale est auxilium efficax; ergo.

XI. Ingressuri autem hanc disputationem protestamur nolle nos ullo pacto notam aliquam theologiceam innrere systemati, quod impugnamus: id nostrum non est atque reverentia, qua catholicos doctores prosequimur, vel ab eo cogitando nos retrahit. Ut autem quod nobis videtur exponamus, oportebit utique ex Scripturis, ex Conciliis, ex Patribus, ex ratione argumenta colligere: ita tamen omnia sunt accipienda ac si di-

camus: quantum quidem in nobis est, id nobis videtur ex iis principiis consequi, id nobis certum apparet; ceterum iudicium rei penes eos sit, ad quos spectat.

Modo quaestio non est utrum gratia Dei sit aliqua entitas vel qualitas mortua posita in anima a Deo. De hac re iam locuti sumus Th. XVI. Neque quaestio est de physica efficientia gratiae, quam ibidem nos quoque adstruximus. Quaestio versatur tantum circa modum efficiendi seu efficaciae, quem ii theologi gratiae per se efficaci tribuunt atque circa sufficientiam gratiae, quam vocant sufficientem. Quaeritur nimirum 1° *utrum gratia praeveniens, quam sequitur consensus voluntatis ita sit ex sua natura efficax, ut consensus voluntatis sequatur necessario ex vi naturae eiusdem gratiae, ita ut contradictionem implicet coniungi simul in voluntate hanc gratiam cum dissensu vel cum carentia consensus*. Quaeritur 2°. *utrum sub hac gratia maneat exercitium libertatis*. Quaeritur 3°. *utrum posita necessitate huius gratiae vere dici possit quod qui bene acta non operantur, instructi fuerint gratia sufficiente ad bene agendum*. Id affirmant Theologi, qui Dominico Bannez adstipulantur: nos negamus. Omissis aliis argumentis, his modo contenti sumus, ne nimis in longum disputatio producat.

XII. a) Matth. XI, 21. *Vae tibi Corozain, vae tibi Bethsaida; quia si in Tyro et Sidone factae fuissent virtutes, quae factae sunt in vobis, olim in cilivio et cinere poenitentiam egressent*. Supponendum est 1) haec Christi verba veritatem infallibilem continere, 2) reprehensionem Christi legitimam et iustam esse: utrumque persuadetur ex persona loquentis. Supponendum est 3) cum virtutibus, sive miraculis exterius factis coniunctas fuisse gratias interiores; nam sine illis salutaris poenitentia, quam Christus postulabat, fuisset impossibilis. His positus rursus advertimus reprehensionem Christi esse comparativam, nimirum non tantum Corozaitas redarguit, quod non egerint poenitentiam visis Christi signis, sed quod non egerint poenitentiam instructi ea copia mediorum, quae si habuissent Tyrii, ipsi poenitentiam egressent.

Iam vero his praestitutis, haec certa esse debent: 1°. Tyriis ad poenitentiam agendam non fuisse necessarium aliud auxilium praeter ea, quae data sunt Corozaitis; nam si fuisset necessarium aliud auxilium, tunc vera foret haec propositio: si facta